

Andrzej Wiśniewski

"Zagadnienia rad narodowych.
Studium prawno-polityczne", M.
Jaroszyński, Wydział Nauk
Społecznych", Warszawa 1961 :
[recenzja]

Palestra 6/1-2(49-50), 150-151

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wydanie najnowszych radzieckich kodeksów karnych w przekładzie na język polski w przededniu ogłoszenia projektów polskiego Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego niewątpliwie wzbogaci dyskusję nad projektami, dostarczając cennego materiału porównawczego.

M. Jaroszyński: *Zagadnienia rad narodowych. Studium prawno-polityczne. Polska Akademia Nauk. Wydział Nauk Społecznych. PWN. Warszawa 1961, s. 322.*

Na temat rad jako podstawowej i najbardziej charakterystycznej instytucji państwa socjalistycznego powiedziano już wiele. Jest to jednak niewątpliwie zbyt mało w stosunku do wagi i rozległości zagadnienia.

Prof. M. Jaroszyński przedstawia w omawianej pracy problematykę prawną rad narodowych w Polsce. Nie jest jego zamiarem, jak zaznacza we wstępie, opracowanie kompletnej monografii prawniczej rad narodowych łącznie z przedstawieniem całego bogatego materiału opisowego tej instytucji. Autor, dążąc do maksymalnej aktualności książki, ogranicza się do omówienia tych problemów, które uważa za szczególnie ważne albo niedostatecznie dotychczas opracowane przez naukę, do problemów wątpliwych, spornych, dyskusyjnych.

Wśród wybranych zagadnień autor omawia podstawy prawne i zasady systemu wyborczego do rad narodowych oraz rzeczowy zakres działania rad narodowych, przez który rozumie przede wszystkim te dziedziny stosunków społecznych, na których kształtowanie rady narodowe i ich organy wywierają wpływ bezpośredni lub pośredni, zawsze jednak w jakiś sposób określony przez prawo. W obrębie przedmiotu działania rad i ich organów, który stanowią określone stosunki społeczne, autor rozróżnia — z punktu widzenia intensywności środków oddziaływania — trzy sfery stosunków. Pierwszą stanowią stosunki, którymi rady i ich organy bezpośrednio zawiadują; drugą — stosunki, na które rady i ich organy wywierają wpływ pośredni, ale za pomocą środków określonych przez prawo, jak obowiązek uzgadniania, koordynacja i kontrola; sferę trzecią stanowią stosunki nie objęte sferą pierwszą i drugą, tj. takie, w których radom i ich organom nie przysługują żadne konkretne upoważnienia, a więc — można by powiedzieć — stanowiące sferę względnie wolnej, tj. bliżej nie określonej przez prawo inicjatywy, gdzie jednak prawo wskazuje ogólny kierunek działalności. Podziału tego, zwłaszcza na sferę pierwszą i trzecią, nie należy identyfikować z podziałem na „obowiązkowy” i „dobrowolny” zakres działania rad. Działalność rad i ich organów we wszystkich trzech sferach jest bowiem obowiązkowa; jedynie tylko stopień związania prawem, zwłaszcza co do wyboru środków działania, jest różny w poszczególnych sferach.

Omawiając podporządkowanie poziome w systemie rad narodowych, autor charakteryzuje rolę czynnika ludowego i zawodowego w organizacji aparatu terenowego, kierownictwo rady podległymi organami, zadania i działalność komisji rad narodowych, sytuację prawną i znaczenie prezydium rady narodowej i wydziałów oraz takich organów specjalnych, jak milicja i inspekcja handlowa, kolegia karno-administracyjne, komisje i kolegia lokalowe.

Osobny rozdział poświęcony jest zagadnieniom koordynacji i kontroli. Autor, wskazując na radę jako na środek koordynacji, omawia kryteria i środki koordynacji. Jednym ze środków koordynacji jest kontrola społeczna, a także obowiązek uzgadniania. Podstawowym warunkiem koordynacji jest informacja, której prezydium rady ma prawo żądać, a kierownicy jednostek nie podporządkowanych mają obowiązek udzielać.

Końcowe rozważania książki dotyczą podporządkowania pionowego. Konieczność odgórnego kierownictwa organizacją i funkcjonowaniem maszyny państwowej jest oczywista. Pod względem prawnym — pisze autor — podporządkowanie pionowe oznacza sumę środków prawnych, którymi dysponują organy centralne i pośrednie w celu wpływania na organizację i funkcjonowanie organów podporządkowanych. Jednym ze środków wpływania na organy podporządkowane jest wydawanie aktów normatywnych. W konkluzji wywodów na ten temat autor podkreśla, że akty normatywne niższego rzędu w sprawach organizacji, zakresu działania i trybu działania rad narodowych i ich organów opierać się mogą jedynie na szczególnych upoważnieniach ustawy, uprawnienia zaś organów nadzorczych do wydawania wytycznych nie są takim upoważnieniem. Dalsze wywody dotyczą normalnego i nadzwyczajnego układu organów w podporządkowaniu pionowym, wpływu na organizację i skład organów pionowo podporządkowanych, ogólnej charakterystyki nadzoru, zatwierdzania, zmiany i uchylania decyzji organów podporządkowanych, wytycznych jako środka odgórnego kierownictwa, kolizji między wytycznymi pionowymi i poziomymi, działalności instrukcyjnej organów pionowo nadrzędnych oraz granic podporządkowania pionowego.

Andrzej Wiśniewski